ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

«Μονόλογος» μὲ τὸ πρῶτο ἀστέρι.—Μ. ΠΑΣΙΑΡΔΗ

Τοῦ Π. ΠΑΙΟΝΙΔΗ

Τὸ «Μονόλογο...» τὸ διαβάζαμε φωναχτὰ σ' ἕνα στενὸ κύκλο. Ἀνάμεσα τους κι' ἄνθρωποι, ποὺ δὲν ἔχουν ἄμεση σχέση μὲ τὴν τέχνη, ἁπλοὶ ἀναγνῶστες θὰ τοὺς λέγαμε.

«Ὡραῖο ποίημα — κάνει ἕνας ἀπ' αὐτούς. Κατανοητό! Ζωντανὲς εἰκόνες μὲ νοήματα..»

Ξέρω πὼς γιὰ ὁρισμένους δὲν θάτανε κομπλιμέντο νὰ τοὺς πεῖς πὼς τὸ ποίημα τους εἶναι ἁπλό, κατανοητό. Τὴν ποιότητα τῆς ποίησης καὶ γενικὰ τῆς Τέχνης ὁρισμένοι τὴ βλέπουν ἀλληλένδετη μὲ τὴν ἀκατανοησία. Λὲς κι' αὐτὴ ἡ «δεύτερη ζωὴ», ὅπως συχνὰ ἀποκαλοῦν τὴν Τέχνη, νὰ πρέπει ἀπαραίτητα νὰ βρίσκεται μέσα σ' ἕνα «σαντάνωμα».

Εὐτυχῶς ὁ Πασιαρδῆς, παρ' ὅλη τὴ νεότητα του, δὲν ἀκολούθησε αὐτὸ τὸ δρόμο.

Ἡ ποίηση του εἶναι γαλήνια καὰ καθαρὴ σὰν βουνίσια πηγή, οἱ εἰκόνες του δὲν βγαίνουν μέσα ἀπὸ μυστηριακοὺς τάφους, δὲν ὑπάρχει σ' αὐτὲς ἐκείνη ἡ μανία γιὰ τὴν παραμόρφωση τῶν πάντων, ποὺ δυστυχῶς κατέκτησε τελευταία θέσεις καὶ μέσα στὴν ποίηση προοδευτικῶν καλλιτεχνῶν στὴν Ἑλλάδα.

Κι' ὅμως παρ' ὅλη τὴ φαινομενικὴ ἠρεμία τοῦ ποιήματος, παρ' ὅλες ἐκεῖνες τὶς ἥσυχες νύχτες, τ' ἀστέρια «ποὺ ξεμπουμπουκιάζουν ἕνα - ἕνα στὸν οὐρανὸ», παρ' ὅλη τὴν «εὐγενικότητα» τῆς φωνῆς τοῦ Πασιαρδῆ νιώθεις πὼς κάτω βαθειὰ στὸ ὑπόστρωμα συνταράζουν τὰ μεγάλα προβλήματα τοῦ καιροῦ μας.

«Εἶμαι βαρὺς
δὲν σοῦ φαίνομαι
ἀλλὰ εἶμαι βαθειὰ πονεμένος»

ἀναφωνεῖ σὲ μιὰ στιγμὴ ὁ νεαρὸς ποιητὴς καὶ τὸν πιστεύουμε γιατὶ εἶναι εἰλικρινὴς ἡ φωνή του.

★

Μέσα στὸ κάθε ἔργο Τέχνης ὑπάρχει πάντα ἕνα ἀντικειμενικὸ δεδομένο. Κι' αὐτὸ εἶναι ἡ ἐποχὴ ἢ πιὸ συγκεκριμένα ὁ προβληματισμὸς τῆς ἐποχῆς ὅπως ἐκφράζεται μέσα ἀπὸ τὴ θεαρία τῶν πολλῶν ἀνθρώπων. Ὅσο πιὸ πολὺ γιομίσει τὸ ἔργο Τέχνης μὲ τὸ πνεῦμα, τὴν ἀτμόσφαιρα, τὶς συγκινήσεις τῆς ἐποχῆς, μέσα στὴν ὁποία γράφεται, τόσο πιὸ ψηλὰ τοποθετεῖται, τόσο πιὸ σοβαρὲς εἶναι οἱ ἀξιώσεις του. Φτάνει φυσικὰ νὰ εἶναι ἔργο Τέχνης!

Ἡ ἐποχὴ τοῦ Μιχαλάκη Πασιαρδῆ, τοῦ 20χρονου αὐτοῦ νέου, τέτοια ὅπως παρελαύνει μέσα ἀπὸ τὸ βιβλίο του, εἶναι μιὰ ἐποχὴ ταραγμένη, μιὰ ἐποχὴ ἀμφιβολιῶν, τέτοιων ἀμφιβολιῶν ὅμως, ποὺ δὲν ὁδηγοῦν ἀπαραίτητα στὴν ἀγχώδη ἐνατένιση τῆς ζωῆς.

Ἀρμενίζω κι' ὅλο πρὸς τὴ Δύση
ἀτμιζόμενος στὴν καταλυτικὴ (ἑσπέρα
κι' ἴσως ἀπομείνω στὸ τέλος
μιὰ μικρὴ κηλίδα ἡλιοβασιλέ- (ματος
ἕνα στίγμα ἁμαρτίας ἢ τύψης
ποὺ δὲν ἐπιμένει νὰ ὑφίσταται
δὲν ἐννοεῖ νὰ ἐξαλειφθεῖ...

Κι' ὅταν ἀκόμα βαρὺς πλακώνει τὴν ψυχὴ τοῦ καλλιτέχνη ὁ ἐφιάλτης τῆς πυρηνικῆς καταστροφῆς, τὸ συναίσθημα του ἀποκτᾶ ἕνα τόνο καυστικῆς εἰρωνείας, ποὺ σπάζει μ' ἕνα ἀλλόκοτο, δυναμικὸ θὰ λέγαμε τρόπο, τὸ φράγμα τοῦ ἀδιεξόδου.

Ὅλα στὴν ἐποχή μας φοβοῦν- (ται τὸ θάνατο
Ἄλλοτε πέθαιναν ὅλοι τρα- (γουδώντας
μὰ τώρα φοβοῦνται, πεθαίνουν (πρὶν τῆς ὥρας
ἀπὸ τὸ φόβο τοῦ θανάτου
γιατὶ ἡ ζωὴ τίποτα δὲν ἐγγυ- (ᾶται πιά.
Μπορεῖ μιὰ μέρα νὰ βουλιάξουν (ὅλα
σ' ἕνα ἀπαίσιο, κακτῶδες σῶ- (μα μανιταριοῦ
π' ἀνυψούμενο θὰ καγχάσει τὸ (Θεὸ
γιὰ τὰ μωρὰ δημιουργήματα του
ἀδερφώνοντας αὐτόματα τοὺς (ἀνθρώπους
στὸ θάνατο
ἀφοῦ τόσο χρόνο δὲν κατάφεραν
ν' ἀδερφωθοῦν στὴ ζωή.
Κι' ὁ Θεὸς κλαίοντας τότε, (πρώτη
φορὰ στὴ ζωή του γοερά,
θὰ νιώσει πόσο ἄσκημο εἶναι
ἡ ἀμετάθετη πίστη σὲ κάτι,
γιατὶ πολὺ πίστεψε στὴν Ἕκτη
Μέρα τῆς Δημιουργίας του.

Ὄχι, δὲν εἶναι ἀπαισιόδοξη ἡ ποίηση τοῦ Πασιαρδῆ, ὅσο κι' ἂν τὰ θέματα της ἔχουν μιὰ μελαγχολικὴ ὑπόκρουση στὸ κάθε βῆμα συναπάντημα εἶναι ὁ φόβος κι' ὁ θάνατος.

Τὸ καράβι δὲν μπορεῖ νὰ περι- (μένει
«ἔγια μόλα, ἔγια λέσα»
γιατὶ ἡ ζωὴ δὲν περιμένει
οὔτε ἀναβάλλει, οὔτε συγχωρεῖ.

Αὐτὴ ἡ τελευταία σκέψη ἐπαναλαμβάνεται μέσα στὸ «Μονόλογο...» καὶ χρησιμεύει κατὰ κάποιο τρόπο σὰν μοτίβο του.

Ὁ νεαρὸς ποιητὴς προσεγγίζει τὴ ζωὴ μέσα στὴν κίνηση της, τὴ βλέπει σὰν κάτι ποὺ ἔρχεται καὶ φεύγει κι' ὅσο κι' ἂν τὸ νυστέρι του δὲν κόβει ἀκόμα κατάκορφα ἐν τούτοις πατᾶ πάνω σὲ στέρεο ἔδαφος.

Ἕνα - δυό, ἕνα - δυὸ
Τὸ βῆμα λαμπρύνει τὰ ὅπλα σου
καὶ τὴν καρδιά σου.
Ὅσοι πορεύονται ζοῦν.
Προχωρᾶμε.

Ἕνα ἀπὸ τὰ ὡραιότερα ἴσως μέρη τοῦ «Μονόλογου...» εἶναι τὸ δεύτερο, ὅπου ὁ ποιητὴς ζητᾶ ν' ἀντλήσει τὴν πίστη του ἀπ' τὴ «σίγουρη ἐλπίδα» στὴν καρδιὰ τοῦ πατέρα, ἀπ' τὸ νιό, ποὺ «ὅταν ἔπεσες, ἤσουν ὡραῖος σὰν ὥριμο στάχυ». Ρωτᾶ ὁ ποιητὴς τὸ νιό.

Πές μου τί χρῶμα ἔχει τὸ ὄ- (νειρο
τώρα ποὺ ζῆς μέσα στὸ ὄνειρο
«οὖλλος ὁ κόσμος τζι' ἃ χαθεῖ
τῆς Τζιύπρου μὴ κακόν της...»
ἔτσι τραγούδαγες,
ἔτσι πολεμοῦσες...
. . . . . .
Πές μου τί χρῶμα ἔχει τὸ ὄ- (νειρο
τώρα ποὺ ζῆς μέσα στὸ ὄνειρο
ἀδερφέ μου.

Τὸ καινούριο αὐτὸ ἔργο τοῦ Πασιαρδῆ μᾶς γεμίζει μὲ χαρὰ γιατὶ παρακολουθοῦμε αὐτὸ τὸ νεαρὸ ποιητή, τὸν γεμάτο εὐαισθησία καὶ ταλέντο, ἀπ' τὰ πρῶτα του βήματα, ὅταν μαθητὴς ἀκόμα εἰσορμοῦσε ὅλο φλόγα στὸ χῶρο τῆς Τέχνης. Κι' ἡ χαρὰ μας εἶναι μεγάλη γιατὶ ὁ Πασιορδῆς πῆρε κι' ἀκολουθᾶ τὸ σωστὸ δρόμο, ποὺ θὰ τὸν ὁδηγήσει ἀναμφισβήτητα ψηλά.

Χωρὶς νὰ παρασέρνεται ἀπὸ τὰ μοντέρνα, καταλυτικὰ ρεύματα, χωρὶς ν' ἀφήνεται γιὰ πολὺ μέσα σ' ἐκείνη τὴν ἀτμόσφαιρα τῆς μελαγχολικῆς μοναξιᾶς — ποὺ τὸν τραβοῦσε κι' ἀκόμα ὡς

★ ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗΝ 5η ΣΕΛΙΔΑ

Κη2.7

ΥΦΟΚΑΙ ΥΔΑ

γέρος, τὶς γέμιζε καὶ τὶς ἄδειαζε στὸ καλάθι.

—Νὰ καὶ χαλάλι! φώναζε, νὰ καὶ νὰ μὲ θυμᾶστε. Τὶ εἶναι χούφτα καρύδια... Νὰ μα- τὸ δόντι τοῦ φτωχοῦ. Νὰ λάλι σας!...

...τσιρίκοι ξεραίνονταν καὶ περίμεναν μὲ ἀ- ...ν τὶ θὰ ἔκαμνε στὸ ... Μερικοὶ ἔβαναν ... ἅμα λιγόστευαν τὰ ἔχυνε πάλι

... γελοῦν, ... πα-

τα πὼς εἶναι ὥρα νὰ φύγουν.

—Σέ δυὸ λεφτὰ ἔρχομαι, ἀποκρίθηκε καὶ στράφηκε στοὺς πιτσιρίκους ποὺ δὲν ἔλεγαν νὰ ξεκολλήσουν ἀπὸ δίπλα του:

—Πηγαίνετε νὰ μοῦ φέρετε νερὸ νὰ πιῶ καὶ νὰ σᾶς δώσω τὰ καρύδια, εἶπε καὶ φύσηξε δυνατὰ τὴ μύτη του κατὰ γῆς. Καὶ κανένα κομμάτι ψωμὶ, ξανάπε καὶ σφούγγιξε τὰ δάχτυλα στὸ καλάμι τῆς ποδίνας.

Σέ λίγο γύρισαν οἱ μικροὶ μὲ μπουκάλες, μαστραπάδες καὶ παγούρια. Μερικοὶ κρατοῦσαν καρβέλια, ἐληές καὶ χαλλούμια. ...κε, νίφτηκε, ὁ γέρο Τσιάρ- ... καὶ τὰ